

บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจ
และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย*

THE ROLE OF POLITICAL COMMUNICATION IN CREATING UNDERSTANDING
AND STIMULATING PUBLIC PARTICIPATION IN DEMOCRATIC SYSTEMS

ปาริชาติ ชุมพงศ์, จีรยุทธ ชะนิล

Parichat chumpong, Teerayut Chanil

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Parichat_chu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาบทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่สำคัญที่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของประชาชนต่อการดำเนินงานของภาครัฐและนโยบายต่าง ๆ ในปัจจุบัน การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน โซเชียลมีเดีย และแพลตฟอร์มออนไลน์มีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งข้อมูลและปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ส่วนแรกอธิบายแนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในฐานะเครื่องมือที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นกลางแก่ประชาชน ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าใจนโยบายและการตัดสินใจของผู้นำ ส่วนนี้ยังวิเคราะห์ว่าการสื่อสารมีผลอย่างไรต่อการสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและรัฐบาล ส่วนที่สองกล่าวถึงกลไกและรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สื่อมวลชนและโซเชียลมีเดียในการเผยแพร่ข้อมูล การอธิบายนโยบาย และการสื่อสารกับประชาชน วิธีการเหล่านี้ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล และส่วนสุดท้ายวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะ บทความเน้นว่าการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพจะส่งเสริมความโปร่งใสและความไว้วางใจใน

*Received November 6, 2024; Revised December 29, 2024; Accepted January 3, 2025

ระบบการเมือง และเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; การมีส่วนร่วมของประชาชน; ความเข้าใจทางการเมือง

Abstract

This article aims to study the role of political communication in fostering understanding and encouraging public participation in democratic systems. Political communication is a vital process that influences public knowledge, understanding, and attitudes toward government actions and policies. In the modern era, communication through mass media, social media, and online platforms is swift and easily accessible, making political communication a key tool in disseminating information and raising public awareness of political engagement.

The article is divided into three main sections. The first section explains the concept and importance of political communication as a tool for providing accurate, transparent, and neutral information to the public, which helps them understand policies and leadership decisions. It also analyzes how political communication impacts public confidence in political systems and governments. The second section discusses the mechanisms and forms of effective political communication, such as the use of mass media and social media to disseminate information, explain policies, and communicate with the public. These methods help create accurate and clear understanding of policies and government actions. The final section analyzes the relationship between political communication and public participation in political expression, such as voting and involvement in shaping public policy directions. The article emphasizes that effective political communication promotes transparency and trust in the political system and serves as a key factor in encouraging public participation in democratic processes.

Keywords: Political Communication; Public Participation; Political Understanding

บทนำ

ในยุคที่การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิตประจำวัน การสื่อสารทางการเมืองกลายเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและผู้มีอำนาจทางการเมือง การสื่อสารนี้มีความสำคัญไม่เพียงแค่ว่าเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ยังเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายนโยบาย ข้อมูลทางการเมือง หรือการตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม กระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง โดยองค์กรสื่อสารมวลชนควรจะต้องเป็นอิสระจากรัฐบาล ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจทุน และมีการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถในงานข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ โดยต้องยึดถือการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และไม่ใช้เสรีภาพที่มีในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนในการปลุกระดม ใช้ความรุนแรง ด้วยการบิดเบือนข้อเท็จจริง (พระสังฆาน เขมปญโญ และคณะ, 2565)

การสื่อสารทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้สื่อแบบดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ประชาชนมีช่องทางในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นได้หลากหลายและรวดเร็วมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแพร่กระจายของข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีความท้าทาย เช่น การกระจายข่าวสารที่บิดเบือนหรือไม่ถูกต้อง (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, 2565) ดังนั้นความสามารถในการประเมินข้อมูลและการสื่อสารทางการเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกประเด็นที่สำคัญ คือ บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน นโยบายสาธารณะที่ดีจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงแนวคิดและประโยชน์ของนโยบายต่าง ๆ ซึ่งในที่สุดจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาล (คมสันต์ บัวต๊ะ และจินตนา สุทธิจารี, 2561)

การสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นช่องทางในการส่งข้อมูล แต่ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวาง การสื่อสารที่ดีสามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีบทบาทในการแสดงออกทางการเมือง การออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมระบบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (วุฒิพร ลิ้มวราภัส

และสุวิชา เป้าอารีย์, 2563) บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในกระบวนการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบการเมืองโดยรวม การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและผู้มีอำนาจ โดยไม่เพียงแต่เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ยังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเข้ามามีอิทธิพล การสื่อสารจึงมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารทางการเมืองยังมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การที่ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในรัฐบาลและกระตุ้นให้มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างรัฐบาลและประชาชน กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียงเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลคือการควบคุมข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบิดเบือน ซึ่งอาจสร้างความเข้าใจผิดในหมู่ประชาชนได้ การสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงมีความสำคัญมากขึ้น

แนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานของรัฐบาล ทฤษฎีวาระกำหนด (Agenda-setting Theory) ของ McCombs และ Shaw (1972) ชี้ให้เห็นว่าสื่อมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระสาธารณะ โดยการเลือกประเด็นที่ควรได้รับความสนใจ นอกจากนี้ ทฤษฎีเกลียวแห่งความเงียบ (Spiral of Silence Theory) ของ Neumann (2004) ยังเน้นว่าการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยไม่ต้องกลัวการถูกกดดันจากเสียงข้างมาก

การสื่อสารทางการเมืองยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจในนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นการอธิบายว่าเหตุใดประชาชนควรสนับสนุนหรือปฏิเสธนโยบายดังกล่าว ผ่านการใช้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใส สิ่งนี้ช่วยให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในประเด็นสำคัญ

ของการเมืองมากขึ้น ไม่เพียงแต่ในระดับประเทศ แต่ยังรวมถึงการสื่อสารในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชน

การสื่อสารทางการเมืองยังเป็นมากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลทางเดียวจากผู้มีอำนาจไปสู่ประชาชน แต่เป็นกระบวนการแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้น (Two-step Flow Theory) ของพอล ลาซาเฟลด์ (Lazarsfeld et al., 1944) ทฤษฎีนี้อธิบายว่าการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้ส่งผลโดยตรงจากสื่อไปยังประชาชนทั่วไป แต่มีการส่งผ่านจาก "ผู้นำทางความคิด" (Opinion Leaders) ซึ่งมักเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในการตีความและถ่ายทอดข้อมูลให้กับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ภายในชุมชน การที่สังคมรับข้อมูลผ่านผู้นำทางความคิดเหล่านี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจร่วมกันได้มากขึ้น โดยแนวคิดของการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้มีเพียงแค่การเผยแพร่ข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกที่สร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและประชาชน การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างความโปร่งใส ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมที่มั่นคง นอกจากนี้ ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองยังอยู่ที่การสร้างวาทกรรม (discourse) ที่เป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ วาทกรรมทางการเมืองทำให้เกิดการตระหนักรู้ในประเด็นสาธารณะ และเปิดโอกาสให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ทั้งผ่านช่องทางสื่อมวลชนและช่องทางออนไลน์ ทำให้การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป การสื่อสารทางการเมืองไม่ได้เพียงแค่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งข้อมูล แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง ผ่านการนำเสนอข้อมูลอย่างชัดเจน โปร่งใส และการเปิดพื้นที่ให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจในระบบการเมือง และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน

กลไกการสื่อสารทางการเมืองกับการสร้างความเข้าใจของประชาชน

กลไกหลักในการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การใช้สื่อมวลชน (Mass Media) และโซเชียลมีเดีย (Social Media) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม ทฤษฎีการไหลของข้อมูลสองขั้น (Two-step Flow Theory) ของ Lazarsfeld et al. (1944) อธิบายว่าข้อมูลที่ถูกส่งผ่าน "ผู้นำทางความคิด" (Opinion

Leaders) จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการรับรู้ของประชาชนมากกว่าการสื่อสารโดยตรงจากสื่อมวลชน การใช้แคมเปญสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Political Campaigns) ที่ผสมผสานการใช้สื่อหลายช่องทางช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชน (พัททล เสวตวรรณ และพระครูอุทัยกิจพิพัฒน์, 2565)

นอกจากสื่อมวลชนแล้ว โซเชียลมีเดีย (Social Media) ได้กลายเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองในยุคปัจจุบัน แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Twitter, และ YouTube เปิดโอกาสให้ทั้งนักการเมืองและประชาชนสามารถสื่อสารกันได้โดยตรง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การใช้โซเชียลมีเดียช่วยสร้างพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายขึ้น รวมถึงสามารถแสดงความคิดเห็นและอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication Theory) ของเจมส์ อี กรูนิค (Grunig, 2006) ที่เน้นการสื่อสารที่ไม่ได้มีแค่การส่งข้อมูลจากผู้ส่งสารเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดการตอบกลับจากผู้รับสาร ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันมากขึ้นระหว่างรัฐบาลและประชาชน

อีกกลไกสำคัญในการสื่อสารทางการเมือง คือ การรณรงค์หาเสียง (Political Campaigns) ซึ่งมักจะใช้สื่อหลายประเภทเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและนโยบายสู่ประชาชน การรณรงค์ผ่านโซเชียลมีเดียในยุคดิจิทัลทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น และสามารถตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ทฤษฎีการรับรู้ข้อมูล (Information Processing Theory) อธิบายว่าเมื่อประชาชนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองผ่านหลายช่องทาง พวกเขาจะคัดกรองและตีความข้อมูลเหล่านั้นตามประสบการณ์และทัศนคติส่วนตัว ซึ่งทำให้การสื่อสารทางการเมืองต้องคำนึงถึงวิธีการนำเสนอที่ชัดเจนและโปร่งใสเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด (ทิตินา แคมมณี, 2553) กลไกการสื่อสารทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับวิธีการและกระบวนการที่รัฐและองค์กรต่าง ๆ ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชน หนึ่งในวิธีการหลัก คือ การแถลงข่าว (Press Conferences) ซึ่งเป็นช่องทางที่นักการเมืองหรือหน่วยงานรัฐสามารถส่งข้อมูลหรือคำชี้แจงโดยตรงต่อสาธารณชน การแถลงข่าวมีบทบาทสำคัญในการอธิบายประเด็นการเมืองและนโยบายของรัฐบาลให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้สื่อข่าวสามารถตั้งคำถามและขอคำอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความโปร่งใสในกระบวนการสื่อสาร

อีกวิธีการหนึ่ง คือ การใช้แคมเปญสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Political Campaigns) ซึ่งผสมผสานหลายช่องทางการสื่อสาร เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อแบบดั้งเดิมควบคู่กับการใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวางและ

หลากหลาย การใช้สื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียทำให้การส่งข้อมูลทางการเมืองเกิดขึ้นแบบเรียลไทม์ ประชาชนสามารถติดตามข่าวสารได้ทันทีและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว กระบวนการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations Theory) ของ Rogers (2003) ซึ่งอธิบายว่าการกระจายข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ ช่วยให้ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายเข้าใจและยอมรับข้อมูลทางการเมืองได้รวดเร็วและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และอีกหนึ่งกระบวนการที่สำคัญ คือ การใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้นำความคิด (Opinion Leaders) เพื่อถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้มักเป็นนักวิชาการ นักการเมืองที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลสาธารณะที่มีความรู้และเป็นที่ยอมรับในสังคม การใช้ผู้นำทางความคิดช่วยเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูลและทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในนโยบายและการดำเนินงานของรัฐมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการไหลของข้อมูลสองขั้น (Two-step Flow Theory) ที่อธิบายว่าข้อมูลที่ถูกส่งผ่านผู้นำทางความคิดจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของประชาชนมากกว่าการส่งข้อมูลโดยตรงจากสื่อหรือรัฐบาล ในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง การใช้ข้อมูลที่มีความชัดเจน โปร่งใส และสม่ำเสมอผ่านช่องทางที่เหมาะสมช่วยสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในนโยบายรัฐ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (Lazarsfeld et al., 1944)

สรุปได้ว่า กลไกการสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงแค่ส่งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังทำหน้าที่เป็นช่องทางในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยอาศัยสื่อมวลชน โซเชียลมีเดีย และการรณรงค์ทางการเมือง การใช้ทฤษฎีการสื่อสารต่าง ๆ ช่วยให้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และส่งเสริมให้พวกเขาเข้าใจในนโยบายและการดำเนินงานของรัฐได้ดียิ่งขึ้น

การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย

การสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งไม่เพียงแต่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของระบบประชาธิปไตย และการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน พร้อมกับเพิ่มพูนการตื่นตัวทางการเมือง

ทฤษฎีการไหลของข้อมูลสองขั้น (Two-step Flow Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่อธิบายว่าการสื่อสารทางการเมืองไม่ส่งผลโดยตรงจากสื่อไปยังประชาชน แต่ผ่าน "ผู้นำทาง

ความคิด" (Opinion Leaders) ผู้นำทางความคิดเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการตีความและส่งต่อข้อมูลให้กับกลุ่มคนอื่นในชุมชน เช่น นักการเมืองท้องถิ่น นักเคลื่อนไหว หรือบุคคลสาธารณะ การมีผู้นำทางความคิดช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากพวกเขาช่วยเสริมความเข้าใจและเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลทางการเมืองกับประชาชนในระดับรากหญ้า (Lazarfeld et al., 1944)

การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นผ่านโซเชียลมีเดีย ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy Theory) เน้นให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในทุกระดับของกระบวนการประชาธิปไตย นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและการใช้โซเชียลมีเดียในการสื่อสารยังช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี (Held, 2006) นอกจากนี้ ทฤษฎีวาระกำหนด (Agenda-setting Theory) ของ McCombs & Donald Shaw (1972) ยังอธิบายถึงบทบาทของสื่อในการกำหนดวาระสาธารณะที่ประชาชนควรให้ความสนใจ โดยสื่อสามารถเลือกเสนอประเด็นการเมืองที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์ทางการเมือง หรือประเด็นปัญหาทางสังคมที่มีผลกระทบต่อประชาชน เมื่อสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดียเน้นย้ำวาระทางการเมืองที่สำคัญ ประชาชนจึงรับรู้และมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมกับประเด็นเหล่านั้นมากขึ้น

การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญใกล้ตัวที่เราทุกคนต้องใส่ใจ เพราะส่งผลกระทบต่อคนไทยทุกคน กระบวนการสื่อสารนี้ช่วยสร้างความเข้าใจในระบบการเมืองและส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐ (ไทย พีบีเอส, 2566) ซึ่งในที่สุดจะทำให้ระบบประชาธิปไตยมีความมั่นคงและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยวิธีการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นด้วยการสื่อสารมีหลากหลายวิธี หนึ่งในวิธีที่สำคัญ คือ การสื่อสารที่โปร่งใสและชัดเจน ซึ่งรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ควรนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนโยบาย การตัดสินใจ และประเด็นสำคัญทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา พัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย โดยใช้แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงขึ้น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้สำหรับคนทุกกลุ่ม การเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน การสื่อสารที่โปร่งใส

จะทำให้ประชาชนเข้าใจทิศทางของรัฐบาลได้ดีขึ้น และกระตุ้นให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายมากขึ้น อีกวิธีหนึ่ง คือ การใช้โซเชียลมีเดียและสื่อดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ โดยการจัดทำแพลตฟอร์มที่เปิดให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การตั้งคำถาม และการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง รัฐบาลสามารถสร้างแคมเปญออนไลน์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมออนไลน์ การถ่ายทอดสดอภิปรายทางการเมือง หรือการใช้แอปพลิเคชันเพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ สิ่งนี้ช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด และยังทำให้ข้อมูลสามารถเผยแพร่ไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อรุณ ชัยันหา และกิริติกาญจน์ สดากกร, 2563)

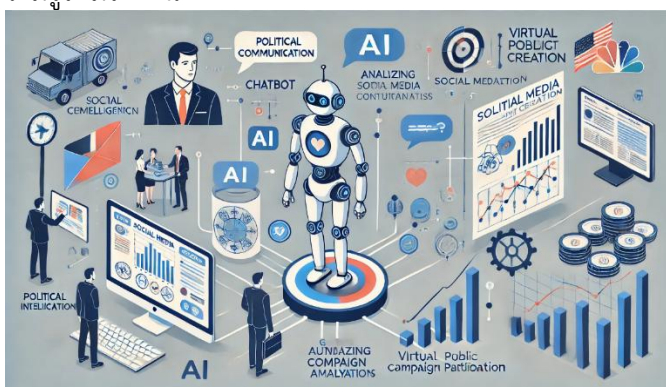
โดยรวมผู้เขียนคิดว่า การใช้กลไกสื่อสารสองทาง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยไม่เพียงแต่การส่งสารจากภาครัฐไปสู่ประชาชน แต่ยังเปิดช่องทางให้ประชาชนส่งสารกลับมายังรัฐได้อย่างสะดวก เช่น การเปิดเวทีสำหรับการปรึกษาหารือ การจัดตั้งคณะกรรมการที่มีประชาชนเข้าร่วม หรือการจัดทำฟอรัมออนไลน์ การใช้การสื่อสารสองทางจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายหรือประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัด การศึกษาและการรณรงค์เพื่อเพิ่มความรู้ทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การให้ความรู้ทางการเมืองผ่านการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ในสื่อ และการจัดสัมมนาเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเมือง จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อมวลชนและโซเชียลมีเดีย การสื่อสารแบบสองทาง การให้ข้อมูลที่โปร่งใส และการให้ความรู้ทางการเมือง วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจระบบการเมืองมากขึ้น รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และกระตุ้นให้พวกเขามีบทบาทที่สำคัญในระบบประชาธิปไตยอย่างเต็มที่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้เขียนพบว่า 1. บริบทและความสำคัญในยุคปัจจุบัน คือ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่กำลังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงแต่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) แต่ยังสามารถปรับแต่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น AI ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐบาลและประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญ 2. กลไกและการประยุกต์ใช้ แชนบอททางการเมือง (Political Chatbots) ใช้ในการตอบคำถามของประชาชนเกี่ยวกับนโยบาย หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้ตลอด 24 ชั่วโมง การวิเคราะห์ความคิดเห็นสาธารณะ (Sentiment Analysis): AI สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ผู้มีอำนาจสามารถเข้าใจความต้องการและข้อกังวลของประชาชนได้ดีขึ้น การสร้างเนื้อหาอัตโนมัติ (Automated Content Creation): AI สามารถช่วยนักการเมืองหรือพรรคการเมืองในการสร้างข้อความหาเสียงหรือโพสต์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป้าหมาย 3. ความท้าทายและข้อพิจารณา ปัญหาข่าวลวง (Fake News) AI อาจถูกนำมาใช้ในการสร้างข่าวลวงหรือข้อมูลที่บิดเบือน ดังนั้นการควบคุมและตรวจสอบเนื้อหาจึงมีความสำคัญความเป็นส่วนตัว (Privacy): การใช้ AI ในการรวบรวมข้อมูลต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของประชาชน 4. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่าน AI AI สามารถช่วยสร้างแคมเปญออนไลน์ที่มีความน่าสนใจและตอบโต้ประชาชนเฉพาะกลุ่ม เช่น การสร้างวิดีโอหาเสียงที่ปรับเนื้อหาตามข้อมูลประชากรศาสตร์ (Demographic Data) การใช้ AI ในการสร้าง “พื้นที่สนทนาเสมือน” หรือเวทีสาธารณะออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และ 5. กรณีศึกษา ตัวอย่างการใช้ AI ในการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการใช้แชทบอทในการติดต่อกับผู้สนับสนุน หรือกรณีศึกษาในยุโรปที่รัฐบาลใช้ AI ในการเก็บฟีดแบ็คจากประชาชนผ่านแอปพลิเคชันของรัฐ โดยผู้เขียนได้สร้างเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดล AI-PPC

(AI-Driven Political Participation and Communication Model)

จากภาพที่ 1 อธิบายองค์ประกอบหลักของโมเดล ได้ดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Collection & Analysis) AI วิเคราะห์ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ใช้ Sentiment Analysis ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความรู้สึกของประชาชน Big Data ถูกใช้เพื่อระบุแนวโน้มและปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ

2. การสร้างเนื้อหาอัตโนมัติ (Automated Content Creation) AI สร้างข้อความหาเสียง วิดีโอสั้น และเนื้อหาที่ปรับแต่งให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะใช้ Generative AI ในการเขียนสุนทรพจน์และอธิบายนโยบายที่เข้าใจง่าย

3. การมีส่วนร่วมผ่านแชทบอท (Chatbot for Public Engagement) แชทบอทช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะและข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในเวลาจริง (Real-time Feedback)

4. การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ออนไลน์ (Online Campaigning) AI ช่วยในการตั้งแคมเปญโฆษณาโดยอัตโนมัติผ่านโซเชียลมีเดียการกำหนดกลุ่มเป้าหมายอัตโนมัติเพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เหมาะสม

5. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Enhancement) สร้างเวทีเสมือนจริง (Virtual Forum) เพื่อการอภิปรายและการตัดสินใจเชิงนโยบาย AI ช่วยวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากประชาชนและส่งต่อข้อมูลไปยังผู้มีอำนาจและกระบวนการทำงานของโมเดล (Flow of Information) คือ

1. ข้อมูลจากประชาชน (Input) ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย คำร้องเรียน และการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแชทบอท

2. การประมวลผลข้อมูล (Processing) AI วิเคราะห์ข้อมูลและสร้างรายงานเกี่ยวกับประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ สร้างเนื้อหาทางการเมืองเพื่อตอบสนองประเด็นเหล่านั้น

3. การเผยแพร่และการตอบสนอง (Output) เนื้อหาทางการเมืองเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียและช่องทางออนไลน์ AI ตอบสนองความคิดเห็นในเวลาจริงผ่านแชทบอทผลลัพธ์ของการสื่อสารสะท้อนกลับไปยังรัฐบาลและนักการเมือง เมื่อสังเกตจะเห็นได้ว่าความรวดเร็วในการตอบสนองของ AI สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทำให้รัฐบาลสามารถปรับนโยบายให้ทันต่อสถานการณ์ ช่วยให้ข้อมูลและนโยบายสามารถเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง และสามารถลดความผิดพลาดในการสื่อสารและทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำ

สรุป

การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้การสื่อสารระหว่างภาครัฐและประชาชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทั่วถึง การสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลแต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสังคมที่กว้างขึ้น หนึ่งในประเด็นสำคัญ คือ การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความชัดเจนและโปร่งใส ข้อมูลที่ประชาชนได้รับควรเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน เพื่อให้พวกเขาสามารถตัดสินใจและมีส่วนร่วมในประเด็นทางการเมืองอย่างเต็มที่ การสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในกระบวนการทางการเมืองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้ผู้นำทางความคิดและการสื่อสารแบบสองทางยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำทางความคิดในชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดและตีความข้อมูลทางการเมืองให้เข้าใจง่ายขึ้น ในขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบโต้ข้อมูลได้ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความเข้าใจในระบบการเมือง แต่ยังสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในระบบการเมือง ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถเสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในระบบการเมือง การใช้สื่อมวลชนและโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อมูลและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสจะช่วยสร้างความไว้วางใจในรัฐบาลและระบบการเมืองโดยรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คมสันต์ บัวต๊ะ และจันทนา สุทธิจารี. (2561). การเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษา นโยบายด้าน โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแห่งหนึ่ง ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 9(1), 1-28.
- ทิตินา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.

- ไทย พีบีเอส. (2566). ทำไม ? “เรา” ต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/f91Sg>
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(1), 109-120.
- พระสังฆาณ เจมปญโญ และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 357-368.
- พัทธพล เสวตวรรณ และพระครูอุทัยกิจพิพัฒน์. (2565). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(2), 377-389.
- วุฒิพร ลิ้มวราภัส และสุวิชา เป้าอารีย์. (2563). กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์: กรณีศึกษา โพสต์ทูเดย์ และแนวหน้า. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 6(2), 106-118.
- อรุณ ชัยันหา และกิริติกาญจน์ สดากกร. (2563). การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยผ่านแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชน. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(1), 90-105.
- Grunig, J. E. (2006). Furnishing the Edifice: Ongoing Research on Public Relations as a Strategic Management Function. *Journal of Public Relations Research*, 18(2), 151-176.
- Held, D. (2006). *Models of Democracy* (3rd ed.). Stanford University Press.
- Lazarfeld, P. et al. (1944). *The People's Choice*. New York: Columbia University Press.
- Maxwell, E. et al. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 32(6), 176-187.
- McCombs, M. E & Shaw, D. L. (1972) The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 105-117.
- Neumann, N. E. (2004). The Spiral of Silence and the Social Nature of Man. In Lynda Lee Kaid (ed.). *Handbook of political communication research*. pp. 347-348. USA: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations* (5th ed.). New York: Free Press.